

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра початкової і спеціальної освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістра»

на тему «**Формування лексичної компетентності учнів першого
класу з ЗНМ**»

Виконала: здобувач вищої освіти
групи по21М заочного відділення
спеціальність 013 Початкова
освіта

Бусигіна Оксана Петрівна
Керівник: д.-р.пед.наук,
професор Шевченко Ю.М.

Рецензент: Солонська А.А.

Запоріжжя – 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЗАГАЛЬНИМИ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	
1.1 Інклюзивне навчання молодших школярів та їх особливі освітні потреби.....	7
1.2 Проблема формування лексичної компетентності школярів в освітньому середовищі.....	16
1.3 Джерело формування лексичної компетентності молодших школярів з загальними недорозвитком мовлення.....	26
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	
2.1 Вивчення досвіду вчителів початкової школи в формуванні лексичної компетентності школярів.....	36
2.2 Розробка та впровадження комплексу вправ і завдань для формування лексичної компетентності молодших школярів на уроках літературного читання.....	45
2.3 Результати контрольного етапу експериментальної роботи.....	68
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	79

АНОТАЦІЯ

Бусигіна Оксана Петрівна. Магістерська робота: «**Формування лексичної компетентності учнів першого класу з ЗНМ**» виконана на кафедрі початкової освіти Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Науковий керівник: д.-р. пед. наук, професор Шевченко Ю.М.

У роботі теоретично узагальнено проблему формування лексичної компетентності молодших школярів з ЗНМ. Уточнено сутність і зміст поняття «особливі освітні потреби», «лексична компетентність», розглянуто педагогічні умови формування лексичної компетентності, визначено зв'язки між сім'єю та закладом шкільної освіти, охарактеризовано положення, на яких ґрунтується спільна робота закладу шкільної освіти і сім'ї. Виявлено рівень методичного забезпечення взаємодії закладу шкільної освіти і сім'ї в формуванні лексичної компетентності дітей молодшого шкільного віку з ЗНМ; розроблено та впроваджено методичне забезпечення направлене на формування лексичної компетентності молодших школярів з ЗНМ для закладів освіти і сім'ї; експериментально перевірено ефективність розробленого методичного забезпечення формування лексичної компетентності в дітей молодшого шкільного віку з ЗНМ.

***Ключові слова:** лексична компетентність, заклад шкільної освіти, сім'я, особливі освітні потреби, діти молодшого шкільного віку.*

SUMMARY

Busygina Oksana. Master's thesis: «**Formation of the lexical competence of first-grade students from the ZNM**» was performed at the Department of Primary Education and Social Work of the Educational and Scientific Institute of Socio-Pedagogical and Artistic Education of the Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky.

Scientific adviser: Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Shevchenko Yu. M.

The diploma thesis theoretically generalizes the problem of Formation of lexical competence of junior schoolchildren with general speech underdevelopment. The essence and content of the concept of «special educational needs», «lexical competence» are specified, the pedagogical conditions of formation of lexical competence are considered, the connections between the family and the school institution are determined, characterizes the provisions on which the joint work of the school and the family is based. The level of methodological support of interaction between the school and the family is revealed in Formation of lexical competence of junior schoolchildren with general speech under development. Methodical support aimed at the formation of lexical competence of junior schoolchildren has been developed and implemented with general speech underdevelopment. The efficiency of the developed methodical maintenance of formation of lexical competence at children of primary school age is experimentally checked with general speech under development.

Key words: *lexical competence, school institution, family, special educational needs, children of primary school age.*

РЕФЕРАТ

на тему:

«Формування лексичної компетентності молодших школярів з ЗНМ»

Студентки **Бусигіної Оксани Петрівни**

Науковий керівник: д.-р пед. наук, професор Шевченко Ю.М.

Актуальність дослідження. В умовах реформації освітнього простору, спираючись на вимоги Державного стандарту, актуальності набуває проблема формування лексичної компетентності учнів. Це підтверджується пріоритетними напрямками Закону України «Про освіту», Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Концепцією Нової української школи : Стаття 3. Право на освіту «Кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України», «Держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти». Адже метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток здатності спілкуватися для духовного, культурного і національного самовираження. Основу комунікативної компетентності складає лексична компетентність, яка передбачає:

- 1) єдність знань, умінь та навичок;
- 2) включає в себе певний запас слів та їхнє доречне вживання у різних контекстах.

Навчальна програма з літературного читання говорить про те, що об'єктом уваги читача (учня) повинно стати саме слово, адже за допомогою слова автор може виразити свої почуття, ідеї та ставлення до світу. Саме на уроках літературного читання, ми можемо навчити дітей знаходити у

різноманітних текстах: порівняння, епітети, метафори, слова з переносним значенням. Учні не тільки знаходять їх у тексті, а і пояснюють їх значення.

Працюючи із засобами художньо виразності, які використовує автор, учні тим самим набувають навички використовувати їх у власному мовленні. Таким чином уроки з літературного читання мають значне підґрунтя для формування лексичної компетентності, яка відіграє важливу роль у становленні особистості молодшого школяра Нової української школи.

В освітньому просторі існує певна складність формування лексичної компетентності у молодших школярів, зумовлено це її багатоаспектністю: збагачення словникового запасу учнів на різних етапах мовленнєвого розвитку (Н. Гавриш, Н. Голуб, В. Тихоша та ін.); психологічні засади розвитку мовлення (Л. Виготський, І. Зимня, О. Леонт'єв, О. Лурія); комунікативний аспект вивчення мови (А. Богуш, Л. Варзацька, Н. Гавриш, Т. Ладиженська, В. Мельничайко, К. Пономарьова, Л. Попова та ін.). У авторів цих досліджень є одна спільна позиція - збагачення та розширення лексичного запасу молодших школярів.

Враховуючи реформування початкової школи, ми повинні спрямовувати навчальний процес на різнобічний розвиток особистості дитини, відповідно до її вікових та індивідуальних особливостей. Адже саме новий підхід у навчанні, не тільки активізує дітей до роботи, а і формує прагнення пізнати невідоме.

Об'єкт дослідження: процес формування лексичної компетентності молодших школярів;

Предмет дослідження: інноваційні технології як засіб формування лексичної компетентності в молодших школярів;

Мета дослідження: запропонувати систему завдань до художніх творів на основі інноваційних технологій для формування лексичної компетентності учнів

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження;
- 2) вивчити досвід вчителів початкової школи;
- 3) виявити рівень сформованості лексичної компетентності учнів 3 класу;
- 4) скласти систему завдань до художніх творів на основі інноваційних технологій для формування лексичної компетентності в учнів;
- 5) перевірити їхню ефективність.

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет і мету дослідження, сформульовано завдання, охарактеризовано методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію і впровадження її результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні аспекти проблеми формування лексичної компетентності в молодших школярів з загальними недорозвитком мовлення»** – уточнено сутність і зміст поняття «лексична компетентність», розглянуто педагогічні умови організації учбової діяльності дітей молодшого шкільного віку з ЗНМ, визначено зв'язки між сім'єю та закладом шкільної освіти, охарактеризовано положення, на яких ґрунтується спільна робота закладу шкільної освіти і сім'ї, визначено поняття «особливі освітні проблеми».

У другому розділі – **«Експериментальне дослідження формування лексичної компетентності молодших школярів в умовах шкільного навчання»** – виявлено рівень методичного забезпечення взаємодії закладу шкільної освіти і сім'ї в формуванні лексичної компетентності дітей молодшого шкільного віку з ЗНМ; розроблено та впроваджено методичне забезпечення направлене на формування лексичної компетентності молодших школярів з ЗНМ для закладів освіти і сім'ї; експериментально перевірено ефективність розробленого методичного забезпечення формування лексичної компетентності в дітей молодшого шкільного віку з ЗНМ.

За результатами дослідження сформульовано наступні висновки:

Досліджуючи проблему формування лексичної компетентності у молодших школярів, ми можемо сказати, що лексична компетентність розглядається як певна сума знань, що базується також на цінностях та здібностях, одержаних у процесі засвоєння основ лексикології. Робота над вивченням лексичного матеріалу в початкових класах має велике загальноосвітнє і практичне значення. Вивчення його розширює знання учнів про мову, ознайомлює з одиницею мови — словом, є головним джерелом збагачення словника учнів. Вивчення лексики розвиває увагу учнів до значення й уживання слів у власному мовленні, виховує потребу в доборі необхідного слова для точного висловлювання думки, розвиває чуття мови. Саме через інтерес до лексики виховується інтерес до мови в цілому. Державні вимоги орієнтують нас на те, щоб ми формували в учнів уявлення про слово, як засіб створення художнього образу.

Під час навчального процесу, учні повинні навчитися помічати особливості авторського вибору слів, засобів вираження емоцій, почуттів, ставлення до зображуваних подій, вчинків героїв. Інноваційну педагогічну діяльність було визначено, як цілеспрямовану діяльність, яка зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів та одержання нового знання.

Потрібно зауважити, що більшість учителів-практиків на уроках літературного читання мало приділяють уваги введенню нової лексики в словниковий запас учнів. Вагома більшість під час словникової роботи обмежуються звичайним тлумаченням слова за допомогою словника. Забуваючи, що нові слова можна пояснювати за допомогою похідного від нього слова, ілюстрації, введення в словосполучення, пошук синоніму і т.д. Вивчивши та проаналізувавши теоретичне підґрунтя теми нашого дослідження, ми можемо говорити про те, що формування лексичної компетентності є одним із основних завдань початкової школи. В експерименті брали участь 3-А (30 учнів) та 3-Б (28 учнів) класи.

В процесі дослідження ми визначили наявний рівень сформованості лексичної компетентності в 3-А та 3-Б класі; запровадили систему завдань з її розвитку; перевірили результативність складеної програми. Нами були отримані такі результати: високий рівень сформованості лексичної компетентності значно підвищився в 3-Б класі (контрольному) на 1,1%, а в 3-А класі (експериментальному) на 6,6%. Підвищився достатній рівень в 3-Б класі (контрольному) на 2,7%, а в 3-А класі (експериментальному) на 7,3%. Знизився середній рівень в 3-Б класі (контрольному) на 1,2%, а в 3-А класі (експериментальному) на 8,3 %. Знизився і початковий рівень в 3-Б класі (контрольному) на 2,6%, а в 3-А класі на 5,6%.

Отже, ми можемо говорити про те, що запропонована система завдань є ефективним засобом для формування лексичної компетентності молодших школярів з ЗНМ.

Одержані результати дослідження та висновки можуть бути впроваджені у практику та навчально-виховний процес закладів загальної середньої освіти.

Рік виконання магістерської роботи – 2022 р.

Місце виконання – Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

Робота складається із вступу, двох розділів, в кожному з яких по три параграфу, загальних висновків, списку використаних джерел (38 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи – 83 сторінки, основний зміст викладено на 72 сторінці.

Имя пользователя:
Анастасія Варениченко

ID проверки:
1015269595

Дата проверки:
19.12.2022 15:25:20 CET

Тип проверки:
Doc vs Internet

Дата отчета:
19.12.2022 15:27:11 CET

ID пользователя:
100007156

Название файла: **перевірка_бусигіна**

Количество страниц: 74 Количество слов: 15465 Количество символов: 118504 Размер файла: 111.89 KB ID файла: 1019465539

7.79%

Совпадения

Наибольшее совпадение: 9.36% с Интернет-источником (http://revolution.allbest.ru/pedagogics/01240736_0.html)

9.77% Источники из Интернета

10

Страница 74

Поиск совпадений с Библиотекой не производился

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы

7